

ESPERANÇA CASTELL RODRIGUEZ

NEGRE I FIL

EDITORIAL
MONTFLORIT

Cerdanyola del Vallès, 2011

NEGRE I FIL

Als meus pares

Negre i fil

Primera edició: setembre de 2011

Col·lecció Capicua, 9

© Esperança Castell Rodríguez

© D'aquesta edició:

Editorial Montflorit.

Trobador, 4.

08290 Cerdanyola del Vallès

© Gravat de la coberta: Dulce M.R. Martínez-Sierra

“Negre amb engalzament”

Imprès a Printcolor

ISBN: 978-15057-21-5

D.L.: B-34257-2011

SUMARI

PRÒLEG DE FRANCESC PARCERISAS	11
1. FIL D'AIGUA	17
Ones de febrer	
Peixos	
Figuera	
Lluna	
Impossibilitat	
Roses	
Trajecte	
Àguila	
Incomunicació	
Revolt	
Despreniment	
Temporal	
2. FIL DE TREMENTINA: TERRA I UNGÜENT	43
El Cadí a l' hivern (I-VI)	
Estius a Cercs	
Destí	
«Dream»	
Treva	

Massa tard	
Continuar	
Guany	
Vi	
Un brot	
Cant coral	
3. FIL D' AIRE	77
Exaltació	
Interioritat	
Atzavara	
Cedre	
Frisança	
Tan sols	
Abril	
Desig d'inspiració	
<i>Golden</i>	
Argila	
Rastre de llum	
Meditació	
4. FIL INCANDESCENT	103
Sabates en el Danubi	
Corbera d'Ebre	
Platja d'Argelers	
Primavera a Buda	
Mimosa	
Dret a decidir	
Revolta	
Collage: I. Murs	

II. Negre	
III. Fil	
IV. Enllà	
5. NEGRE I FIL	129
Dubtes	
Plom a les ales	
Experiència	
Nadal	
Torre d'ivori	
Confiança	
Cerimònia	
Chamonix	
Oportunitats de tardor	
Reflexió	
ENDRECES I AGRAÏMENTS	151

PRÒLEG

Francesc Parcerisas

LA RECERCA DEL CONEIXEMENT

Els poemes d'Esperança Castell són poemes marcats per un mateix delit: la recerca del coneixement. La poeta agafa com a punt de partida la seva experiència personal i íntima, però també la seva dilatadíssima experiència professional, la seva relació clínica constant amb la vida dels altres en tant que analista d'aquestes vides. En aquesta realitat o realitats viscudes, Esperança Castell troba preguntes, misteris i revelacions (epifanies) que, com qui estira cautelós i il·lusionat dins una cistella de cireres, la remetent a altres qüestions i interrogants, la majoria relacionats amb la paraula. Allò que sé, allò que escolto, allò que he dit o m'han dit, fins a quin punt és només símbol d'una realitat llunyana. ¿Podem «dir» la història, l'enuig, l'amor, la pàtria, la injustícia...? I, si intentem dir-ho, ¿fins a quin punt les nostres paraules són un vel damunt del qual es projecten les coses, com en el mite platònic; fins a quin punt allò que diem són ombres o són certeses? I, més important encara, ¿per què parlem, diem, escrivim, què n'esperem aconseguir?

Les interrogacions d'Esperança Castell no apareixen a la seva poesia com a construccions filosòfiques explícites, no; aquesta no és la seva feina de poeta. La seva tasca poètica és trobar, en el poema, un mirall prou exacte per acostar-se a les incitacions que l'han moguda a escriure i per acostar-nos, a nosaltres,

lectors, a les mateixes preguntes. A *Negre i fil* podem resseguir aquesta tasca com qui segueix enmig del bosc (el negre) les pedres blanques (el fil) que ens han de mostrar la sortida. I aquesta tasca es construeix en diversos estadis, en etapes que, de vegades, se sobreposen i solapen. D'una banda —probablement la més elemental i també la més difícil—, cal tenir la humilitat de reconèixer que ens trobem extraviats en el bosc, en el bosc de la vida, una imatge clàssica que ja va fer servir Dante a l'inici de la *Commedia*. En segon lloc, hem de saber que existeix una sortida, que el bosc no és infinit; la manca de sortida no busca el coneixement sinó l'aniquilació, l'anorreament, el no-res. D'una altra banda, cal saber identificar les pedretes blanques com el fil que ens pot conduir fins a la sortida i cal buscar-les, donar-los un sentit (la poesia és, en aquest cas, l'eina). I, finalment, cal perseverar en aquest camí fins al deslliurament, cal escriure els poemes.

La poesia d'Esperança Castell ha recorregut, i recorre, aquest camí. L'observació del pas del temps, de la muntanya, del mar, dels racons d'un jardí...; l'anàlisi del capteniment quotidià, de la situació excepcional, del conflicte, del silenci...; la força del record, les emocions, el judici sobre el món... tot està enfocat a trobar alguna mena de sentit més alt, un coneixement tranquil·litzador, un coneixement apte per viure-hi, no pas per redimir-se un mateix ni per redimir el món, i menys encara per negar que en un principi eren les tenebres. La poeta sembla dir-nos que, traslladats a la primera persona, allò que passa és, primordialment, allò que «em» passa, perquè, al cap i a la fi, el món que coneixem, fins i tot el món que considerem «objectiu» (aquell en el qual sembla que es produeixen i reproduïxen de manera inexorable les lleis de què ens parla la ciència), és només el món que jo sóc capaç de veure, el món que els meus sentits i la meva ment em permeten abastar. Per

això, de la contemplació del món i de les persones en tota la seva complexitat, allò que el coneixement busca és una mena de satisfacció intel·lectual: l'acceptació del jo. Jo sóc el principi, jo sóc la fi, jo sóc el pas del temps, la mesura de la felicitat i de la desgràcia. I la funció de la poesia, en aquest trajecte llarg i no sempre planer, és proporcionar una distància que ens permeti comprendre'ns i estimar-nos. La poesia, com tantes altres arts, ens proporciona, a través de les seves imatges, els símbols d'allò que, altrament, hauria estat in-efable (difícil de dir, difícil d'extreure, difícil de pair). El més important en un poema com «Sabates en el Danubi» no és l'anècdota tràgica de l'extermini del poble innocent en mans del feixisme, sinó aquest «calçar-nos la por» de les «cambres buides», dels «dibuixos dels nens», de «les botes i les sabatilles» dels morts, perquè el gest de la poeta —el gest del lector— és un gest contra la desmemòria i l'oblit, un gest que perdura davant les aigües (mateixes i tan diferents) que van arrossegar els seus cadàvers. Acceptem que som, nosaltres, la mesura de totes les coses i que, com a tals, portem a dins la nostra part del passat injust, i hi aportem la nostra petita contribució de redempció. De manera semblant, al poema «Figuera», «la soca retorçada i vella» guarda aquells records i aquelles emocions que nosaltres no sempre hem estat capaços de guardar, o de saber que teníem guardades; el passat, amb el dramatisme de la nena ofegada i el contrapunt de l'emoció dels joves que s'amaguen «per estimar-se», esdevé, en la figuera vella, un «horitzó blau», la possibilitat de mirar endavant, doncs, sense el llast ni els greuges del passat.

Aquests episodis són, com veiem, transformats en anècdotes que, al seu torn, són convertides en símbols que esdevenen el centre de la construcció del poema. Nosaltres, en tant que lectors de *Negre i fil*, podem aportar —i sempre cal que ho fem— la nostra re-lectura al poemari, però el gruix del poema

ens és donat per l'autora i no hauríem de fer interpretacions més enllà dels límits que ella ens marca en el seu dibuix de cada escena, de cada aprenentatge. L'exaltació —al poema del mateix títol— davant el paisatge renaixent ens comunica una emoció que no hauria de ser molt diferent de l'emoció cerebral (perquè és històrica i, en aquest sentit, continguda, distant) que trobem al poema «Platja d'Argelers». L'escriptora que ens diu «no puc apartar la vista de l'aigua» és la mateixa que observa «la vida a cada branca» —el goig de la perennitat de la natura i la desesperació davant la injustícia històrica i els drames humans singulars.

He tingut la sort de poder compartir amb Esperança Castell moltes hores dedicades a l'escriptura i a l'anàlisi de poemes i he vist quina era la gestació, la maduració lenta (de vegades la maceració, d'altres el càstig al calaix del rebuig, alguns cops el bull sostingut i constant de la confitura) de la majoria dels poemes inclosos en aquest llibre. Diria que poques vegades he trobat algú amb tanta energia per «voler comprendre» el mecanisme d'allò que les seves paraules expressaven, per voler copsar no sols el sentit personal, sinó el sentit col·lectiu i la importància d'ensenyar o de dir en públic allò construït a partir d'impressions concretes, o d'experiències viscudes o apreses. La lectura seguida —distant fins allà on aquest meu coneixement de l'autora ho fa possible— de *Negre i fil* és la confirmació d'una poesia que ha esdevingut sensible a les incitacions primeres i al treball de polir i de potenciar el text com a incitador de les emocions del lector. He de confiar que el lector que s'hi encari per primer cop hi trobarà els mateixos valors i la mateixa expressió sincera i elaborada que jo hi he trobat; que hi sabrà veure el fons de negror universal (que no per força és una negror desesperançada sinó més aviat ontològica) de les vides de totes les persones del nostre segle, però també l'hàbil agitació i

confiança del fil entortolligat que anem desnuant i cabdellant a poc a poc per donar sentit a la vida, al món i a les persones que ens la fan amablement comortable i, de tant en tant, fins i tot feliç com un llampegueig que encén la nit.

Agost 2011

1

FIL D'AIGUA

ONES DE FEBRER

Traces d'ombra,
arena daurada,
còdols,
mar blau.
¿Sents la remor llunyana
de les ones,
que arriben a la platja
des de l'origen ?
Escolta, ja s'apropen,
són aquí,
esclat de paraules blanques,
presència espurnejant.
S'esvaeixen en silenci,
com una claror riallera,
sense deixar petjada.
Ones d'anhels i somnis
definitivament perduts,
que s'escolen com la vida
en els teus ulls transparents.

PEIXOS

Lliurats a un abisme de soledat
per l'esclatxa de la tristesa,
naveguem com peixos cecs
pel fons opac de la memòria.
Hi ha alguna esperança per a mi, per a tu?
Cansats d'esperar, hem perdut
el rastre de la llum.
El temps ens ha esborrat els ulls.
Som nostàlgia vermella
d'esculls coral·lins.

FIGUERA

Passats els anys torno a la casa
de l'horitzó blau.
Una figuera de mans obertes
ombreja el pati de l'estiu.
A l'abric de la cabellera estesa,
els joves s'amaguen per estimar-se.

Toco la soca retorçada i vella,
els nens enjogassats agafen figues
—perles verdes de coll de dama—,
la tarda que declina,
i la nena d'ulls grisos,
ofegada per l'aigua.

Ja ningú recull els fruits
de la figuera oblidada,
però encara li neixen branques,
que encenen records
de polpa agra i de llet dolça,
sentors de la meva infància.

LLUNA

Passejàvem cap al mar
com una tarda grisa.
Mirar distret,
en cada pas
ens trobàvem
i, al pas següent,
ens perdiem.
Què hauríem pogut fer
per escapar al destí insondable
de la lluna negra?